

”OLAGUS I SVÄNGEN”

En bohuslänsk bygdeberättare

Av Sven Rydstrand

”Olagus i Svängen”, vars riktiga namn var Axel Hansson, var bondson från Vintveten i Bro socken Där föddes han år 1855. I sin ungdom fick han lust för det militära livet, varför han tog anställning som volontär vid Kungl. Bohuslans regemente på Backamo. Här fick han god skolutbildning och steg raskt i graderna. Han blev sergeant, och en duglig sådan, men längre kunde han ju inte komma på den banan. Sådana voro krigarlivets obevekliga lagar

Vid femtio års ålder tog han därför avsked och bosatte sig då i en liten stuga vid Uteby i sin födelsesocken. Här sysslade han med alle-handa skrivgöromål, som allmänheten betrodde honom med. Det var deklARATIONER, bouppteckningar, köpebrev och kontrakt m.m. Bönderna voro ju på den tiden inte så insatta i lagar o. förordningar eller så skrivkunniga som de äro nu. Därför blev Axel Hansson ofta anlitad och rådfrågad. Han visste nämligen så gott som allt. Han blev en slags självlärd jurist, som det förr i världen fanns litet här och var i socknarna.

Axel Hansson arbetade också mycket med insamlandet av folkminnen för Landsmålsarkivet i Uppsala, och för ortsnamns- och dialektforskningen har han nedlagt ett erkännansvärt arbete. När professor Hjalmar Lindroth i början av detta århundrade bedrev studier i Bohuslän för sitt stora arbete om ortnamnen, var Axel Hansson hans främste medhjälpare i landskapets norra del.

Mest känd blev han emellertid genom sina bygdeberättelser i tidningarna under signaturen ”Olagus Svängen”, som han ofta även fick heta i dagligt tal. Mera sällan signerade han sina berättelser med ”Ola på Knäppet” och ”Engkasen”, det sistnämnda syftande på torpet Ängkasen, där han var född. I flera av de västsvenska tidningarna medarbetade han som bygdeberättare under en lång följd av år. Hans skildringar voro också mycket lästa och omtyckta, och med rättvisa betecknade man honom som en talangfull och god skribent. Han ägde en utomordentlig fabuleringsförmåga och en stor portion fantasi. De personer, han skildrade, voro alltid tagna på kornet. Fängslade voro berättelserna om hans grannars göranden och lå-anden och händelserna i hemsocknen.

”Olagus i Svängen” var en folkfostrare av betydelse, och han kände sig också som en sådan. Han gisslade det nedriga och vrånga hos folket, och han prisade, vad han fann vara gott och ädelt hos dem, som han mötte. De snåla bönderna hyste han alltid agg till. Det var rådligast att hålla god min med den knipsluge ”Olagus”, annars var risken stor, att man inom den närmaste tiden fick figurera i en elak artikel, i vilken man formligen avkläddes från topp till tå.

Rent litterärt sett stodo väl inte dessa bygdeberättelser så synnerligen högt, men det var dock äkta bohuslänskt bondeliv, som skildrades, och såsom kulturbilder borde de därför ha

bevarats. Sorgligt nog har emellertid det allra mesta av vad han skrev gått förlorat. Ingenting hade han givit ut i bokform. Vad som finnes kvar i gamla tidningsurklipp, är därför nu det enda arvet efter honom. —Ett i sanning föga ärofullt kapitel för den bohuslänska kulturminnes-vården. Fast man får väl antaga, att det inte är intresse som saknats, utan pengar.

Axel Hansson skrev även någon gång små opus i bunden form, och för rimmarens ädla konst hade han goda anlag. Vi skola därför till sist se ett litet prov på hans skaldeförmåga genom nedanstående dikt, som på 1890-talet var synlig i flera tidningar och som även sjöngs i bygderna. Den bär till överskrift "Drömmen".

DRÖMMEN

Det var härom dagen, ja, söndag det var,
min gumma tillagat en middag så rar.

Och för att sin konst uti matlagning visa,
hon ropade stolt: "Kom Olagus! Vi spisa"

Min måltid jag skötte med omsorg och flit,
ty som ni vet, har jag präktig aptit.

Men sedan jag plundrat de rågade faten,
så gick jag och tog mig en lur uppå maten.

Då drömde jag — det gör väl flera än jag —
fast kanske ej drömmar av liknande slag.

Ty maken till dröm, som jag här vill berätta,
det har ingen drömt. — Vare nog sagt om detta.

Jag drömde mig uti en åsnas gestalt,
fullkomlig med mule, och öron och allt.
Jag gick uppå bete bland gräset och säven,
och där gick en oxe och betade även.

Han hälsade på mig med bölande ton,
och snart kommo vi uti konversation.
Vår brorskål jag vågade att proponera,
på det icke titlarna skulle genera.

”Och nu, broder oxen, om du vill som jag,
så hjälpas vi åt att instifta en lag,
som lyder, att ingen av smånötens skara
får beta ett strå, där som vi skola vara.»

Så föreslog jag, och de blev vårt beslut,
och fåren och kalvarna körde vi ut.
Och allt från den dagen vi gingo på näset
och ensamma njöto det frodiga gräset.

Nog var det väl hårt för de stackarna små
att hungrande utanför gårdsgården gå,
men så lär det hända uti alla länder,
när oxar och åsnor få makten om händer.

Men nu blev jag störd, för ty klockan slog sju.

Och just i detsamma inträdde min fru.

Då for jag ur sängen och har man hört maken —
att bäst som jag sov, blev jag alldeles vaken.

Allt sen har jag grubblat båd nätter och dar,
men likväl ej tydning på drömmen jag har.

Men ett har jag kvar, som ett minne från näset:

de dummaste nöten få fetaste gräset!

Axel Hansson var en ovanligt begåvad man, men hans levnadsöde är ändå ganska tragiskt: en man på fel plats i livet och med ett otyglat brännvinsbegär. Detta i förening med ekonomiska svårigheter gjorde, att hans ålderdom tedde sig fattig och grå i mera än ett avseende.

På hösten 1929 avled den gamle krigaren och skrivkarlen, 74 år gammal. Han ligger begravd på Bro kyrkogård.